
ПРОГЛАД

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

кн. 2, 2013 (год. XXII), ISSN 2367-8585

ЗАЩО И НА КАКВО СЕ СМЕЕМ

Dafina Genova. Studying Humour Seriously. Велико Търново, изд. Фабер, 2011, 346 с.

Монографията на проф. д-р Дафина Генова *Studying Humour Seriously* е издадена през 2011 г. и е плод на дългогодишни разработки на авторката в областта на хумора, анализа на дискурса и прагматиката. Тя е един от малкото трудове, посветени на вербалния хумор у нас, но и първият със съпоставителен характер (анализират се примери на английски и български език). Освен че е предназначена за учебни цели, книгата може да бъде изключително полезна и за специалистите, защото в нея детайлно се изследва вербалният хумор и по-конкретно структурните, семантичните и функционалните аспекти на вица, определян като специфичен хумористичен жанр и фундаментална единица за хумор.

Книгата се състои от увод, девет глави, заключение, ключ към упражненията за анализ и библиография. В края на всяка глава се предлага резюме на основните тези и заключение. Авторката е успяла да постигне един много добре премерен баланс между необходимата теоретична основа и практическия компонент.

В Увода се формулират въпросите, които са необходимата основа за изследването. Главната цел е точно и ясно поставена – да се анализира вербалният хумор и по-конкретно хуморът във вица. В книгата се разглеждат, макар и в по-малка степен, и другите два вида вербален хумор – хуморът в разговорната реч и спонтанният хумор, но основен акцент се поставя върху хумора във вица поради факта, че вицът е кратък и удобен за анализ, може безпроблемно да

се възпроизвежда и е независим от контекста. Според проф. Генова (вж. с. 7), за да се постигне така поставената цел, е необходимо студентите да развият два вида компетентност. От една страна, те трябва да формират основни умения за анализ на текст, а от друга страна, умения за анализ на текстовата структура на вица. Следователно част от практическия потенциал на книгата се крие в прецизно подобраните задачи за анализ, разположени след всяка глава (с изключение на първа), които способстват за усъвършенстване на уменията за разпознаване и интерпретиране на използваните във вица стратегии и за затвърждаване на дискутираните теми.

В първа глава, която има изцяло теоретичен характер, се обобщават, съпоставят и анализират критично съществуващите водещи теории за хумора. Това са теорията за превъзходството и психоаналитичната теория за хумора, които се фокусират върху емоционалните аспекти на този феномен и теорията за неконгруентността, поставяща акцент върху когнитивната същност на хумора. Критично се разглеждат и осмислят и двете най-влиятелни лингвистични теории – семантичната теория за хумора на Раскин (1985) и общата теория за вербалния хумор на Атардо и Раскин (1991). Подходът, който авторката избира, може да се определи като интердисциплинарен. Тя убедително защитава тезата, че хуморът трябва да бъде разглеждан не само от лингвистична, но и от когнитивна и социопрагматична гледна точка. Освен това, за да се гарантира пълноценен и задълбочен анализ, е необходимо да се вземат под внимание социалният контекст, имплицитните послания на вица и начинът, по който те се възприемат от реципиента.

Останалите осем глави имат теоретико-приложен характер. Използват се добре подобрани и разнообразни примери, с помощта на които се подкрепят прецизно изложените теоретични постановки. Така теорията се представя в един изключително достъпен и разбираем за студентите вид.

Втора и трета глава са посветени на различните лингвистични и прагматични особености на вица като специфичен вид текст. Студентите се запознават с видовете лингвистична нееднозначност и нейните проявления, със структурните компоненти на вица – изграждаща част и поанта, както и с най-често използваните техники и

комуникативни стратегии за постигане на хумористичен ефект. Тук отново се подчертава важната роля на социалния и културен контекст при интерпретиране на смешното във вица.

Представените в следващите четири глави теми са също много полезни и информативни. Те отново се анализират и разглеждат в съпоставителна перспектива. Така например в четвърта и пета глава се прави съпоставка на етническият хумор и социалните стереотипи в България, Великобритания и САЩ, като се отчитат различия както по отношение на използваните техники в поантата, така и по отношение на избора на обект на осмиване (*butt of the joke*). Като използва богат илюстративен материал, проф. Генова успява да покаже, че смешното в много случаи се базира и на имплицитни расови, етнически, социално-групови и (в шеста глава) полови стереотипи, които са продукт на социални и исторически обстоятелства и които отразяват установените социални норми и миогледа на дадена нация.

В седма глава се поставя акцент върху друга разновидност на вица, а именно върху т.нар. политически вицове. Прави се анализ на български вицове от времето на тоталитарната държава, като се разглеждат и открояват техни специфични черти, както и трите основни функции, които изпълняват – политическа, социална и психологическа. Изводът, до който се стига, е, че тоталитарните вицове могат да бъдат ситуирани по-близо до сериозния дискурс (*bona-fide mode of communication*), за разлика от останалите разновидности на вица, тъй като хуморът в тях зависи до голяма степен от социополитическия контекст – да изрича политически неизричаното в прав текст – поради което той по-рядко забавлява заради самото забавление, а най-често критикува и заклеява тоталитарната държава.

Осма глава е посветена на особеностите на останалите два вида вербален хумор – хумора в разговорната реч и спонтанния хумор под формата на спонтанни писмени грешки и грешки на езика. Тази глава способства за постигане на максимална изчерпателност и завършеност по отношение на разглежданата тема.

В последната, девета глава, се разглеждат проблемите, свързани с преводимостта на вицовете. Преводът на вицове е един изключително труден процес, зависещ от множество езикови и

извънезикови или социокултурни фактори. Този процес предполага както много добро познаване на езиковата и структурната специфика на вица, така и висока интеркултурна компетентност от страна на преводача. Според авторката преводимостта на вицовете трябва да се разглежда не като двуполусна величина, а чрез използването на вече предложена от друг изследовател скала. Така всеки виц би могъл да се определи съответно като преводим, относително (не)преводим и непреводим. Типизирани и анализирани са най-честите случаи на непреводимост на вицове.

В заключение ще отбележа, че монографията на проф. Генова е изпълнена на изключително професионално равнище и представлява едно задълбочено и оригинално изследване. Тя се отличава с умело и прецизно балансиране на теория и практика. Разглежданата тематика е представена по един ясен, достъпен и разбираем начин, което способства за безпроблемното и лесно усвояване на теоретичните постановки. Всичко това прави монографията едно отлично учебно помагало, което може да бъде полезно както за специалисти, така и за студенти.

Ралица Демиркова